

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДУДУКАЛОВА ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЇВНА

УДК 378.091.011.3-051-057.21:33](043.5)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Бердянськ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Бердянському державному педагогічному університеті, Міністерство освіти й науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
Кривильова Олена Анатоліївна,
Бердянський державний педагогічний
університет, доцент кафедри професійної
освіти, трудового навчання та технологій.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Горбатюк Роман Михайлович,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
професор кафедри машинознавства
і транспорту;

кандидат педагогічних наук, доцент
Волкова Наталія Валентинівна,
Криворізький державний педагогічний
університет, доцент кафедри педагогіки та
методики технологічної освіти.

Захист відбудеться «27» жовтня 2020 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 18.092.01 в Бердянському державному педагогічному університеті за адресою: 71118, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4, 1 поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Бердянського державного педагогічного університету (71118, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4) та на сайті університету (<http://bdpu.org/svr/svr18-092-01/>).

Автореферат розісланий «25» вересня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.І. Жигір

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, зокрема професійної (професійно-технічної), що зумовлено, по-перше, тенденціями її розвитку, започаткованими в постанові Кабінету Міністрів України «Про державну цільову програму розвитку професійно-технічної освіти (2011–2015)», Указі Президента про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Педагогічній Конституції Європи (2013); по-друге, низкою державних нормативно-правових документів, у яких задекларовано вимоги до професійно-педагогічної діяльності та особистості викладача нової генерації (Національна рамка кваліфікацій (2011), наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів» (2013), закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» (2018), Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (2019), наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти).

Особливої уваги потребує професійна підготовка фахівців економічного профілю, що пов'язано зі швидкозмінною економічною ситуацією в Україні. Саме фахівцям економічного профілю, зокрема інженерам-педагогам, необхідно враховувати ці зміни та бути здатними приймати обґрунтовані рішення для здійснення ефективної професійної діяльності в галузі економіки та професійної (професійно-технічної) освіти.

Залежність вищої освіти від соціально-економічного стану суспільства зумовлює потребу в постійному оновленні змісту та форм організації освітнього процесу, перегляді та переосмисленні багатьох усталених традицій, внесенні поповнень і коректив у систему вітчизняної професійної освіти з урахуванням інноваційних тенденцій.

Отже, перед закладом вищої освіти в умовах сьогодення постає основне завдання – забезпечити необхідний рівень професійної підготовки фахівців, зокрема майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю, готових розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності.

Результати аналізу наукової літератури дали підстави визначити напрями, які мають вагомe значення для нашого дослідження, а саме: професійна підготовка майбутніх фахівців освітньої галузі (К. Баханов, І. Богданов, І. Глазкова, О. Гуренко, І. Дичківська, О. Дубасенюк, М. Євтух, В. Жигір, Л. Коваль, А. Крамаренко, Л. Петухова, С. Сисоєва, І. Соколова, Т. Сущенко та ін.); забезпечення якості економічної освіти (М. Вачевський, І. Демура, Н. Кошелева, Р. Кубанов, В. Мадзігон, Т. Поясок, Н. Примаченко, В. Стрельников, Т. Шахматова

та ін.); використання методологічних підходів у професійній освіті, зокрема системного (Н. Брюханова, І. Васильєв, В. Докучаєва та ін.), синергетичного (В. Виненко, С. Клепко, В. Кушнір та ін.), компетентнісного (Н. Бібик, І. Єрмаков, О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшина та ін.), інтегративного (С. Гончаренко, Р. Гуревич, Л. Дольнікова, В. Загвязинський, І. Козловська, Д. Коломієць, Ю. Мальований, Я. Собко, Т. Якимович та ін.), задачного (Ю. Кравченко, Т. Новацький, Л. Спірін та ін.) і творчого (В. Галузинський, М. Євтух, Н. Кічук, П. Кравчук, С. Омельченко, С. Сисоєва та ін.)

З огляду на специфіку професійної (професійно-технічної) освіти більшість сучасних докторських та кандидатських дисертацій присвячено професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів різного профілю (І. Бардус, Н. Брюханова, Н. Волкова, Р. Горбатюк, Т. Калініченко, О. Коваленко, М. Лазарєв, В. Масич, Н. Ничкало, В. Олійник, В. Хоменко та ін.). Підвищення рівня якості професійної підготовки інженерів-педагогів дослідники переважно пов'язують із: інтеграцією змісту педагогічних і технічних знань; моделюванням професійної діяльності в гуманістичному контексті; удосконаленням педагогічного складника на основі акмеологічного підходу; структуруванням змісту та збільшенням обсягу взаємозв'язків між психолого-педагогічними дисциплінами та інше. Очікуваним результатом означеної професійної підготовки стає відповідна компетентність або різноаспектні види готовності до професійної діяльності.

Однак змінні умови праці майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю в галузі економіки та професійної (професійно-технічної) освіти вимагають новітніх підходів до їхньої професійної підготовки.

З огляду на результати аналізу соціально-економічних вимог, психолого-педагогічної літератури, сучасної освітньої практики з підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності встановлено *суперечності*, що виникли між:

- посиленням вимог до професійної діяльності інженерів-педагогів економічного профілю і станом їхньої підготовки;

- необхідністю підвищення рівня готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності та відсутністю цілісної моделі цього процесу;

- необхідністю створення моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності та наявними теоретико-методичними ресурсами.

Отже, актуальність визначеної проблеми, затребуваність практикою і недостатня розробленість її на теоретико-методичному рівні, а також потреба в усуненні суперечностей зумовили вибір теми дисертації **«Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану Бердянського державного педагогічного університету в межах комплексної теми кафедри професійної освіти «Підготовка

майбутніх фахівців у ракурсі інноваційних тенденцій розвитку сучасної професійної освіти», затвердженою вченою радою БДПУ (протокол № 10 від 04.05.2012 р.).

Тему дисертації затверджено вченою радою Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 4 від 27.11.2014 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 9 від 23.12.2014 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю.

Предмет дослідження – формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробленні й експериментальній перевірці дієвості структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**.

1. На основі аналізу сучасної теорії та практики розкрити сутність базових понять дослідження та особливості формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

2. Визначити структуру готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, схарактеризувати критерії, показники та рівні.

3. Теоретично обґрунтувати та розробити структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

4. Визначити психолого-педагогічні умови реалізації структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

5. Експериментально перевірити дієвість структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

Для досягнення мети, розв'язання завдань використано сукупність взаємопов'язаних **методів дослідження**: *теоретичних*: аналіз (системний, проблемно-цільовий, нормативно-порівняльний, контент-аналіз навчальних планів і робочих програм, підручників, методичних рекомендацій тощо) – для виявлення стану теорії та практики формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності; узагальнення й систематизація науково-теоретичних положень – для уточнення сутності основних наукових понять, істотних для розробки проблеми дослідження; моделювання – для розробки й теоретичного обґрунтування структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності; *емпіричних*: діагностика (анкетування, тестування, аналіз продуктів діяльності здобувачів вищої освіти та інше) – для оцінки рівнів сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної

діяльності; педагогічний експеримент – для перевірки дієвості структурно-функціональної моделі формування майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності; статистичні методи (кількісна та якісна обробка даних, графічне подання результатів) – для відстеження динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності та встановлення наукової достовірності отриманих результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше: теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено дієвість структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, яка складається з цільового, методологічного, змістово-процесуального та оцінно-результативного блоків; забезпечує результат, яким є сформована готовність майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності; передбачає запровадження оновленого змісту, форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання; реалізується завдяки створенню психолого-педагогічних умов (спрямованість мети та завдань освітнього процесу на формування здатності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю приймати обґрунтовані рішення в професійній діяльності; систематичне використання різномісних спеціалізованих задач і практичних проблем професійної (професійно-технічної) освіти та галузі економіки в циклі дисциплін професійної та практичної підготовки; застосування форм, методів й засобів творчої взаємодії учасників освітнього процесу; організація психолого-педагогічного супроводу майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю в досягненні очікуваних результатів); визначено зміст поняття «формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності»;

уточнено поняття «готовність майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності», тлумачення якого орієнтоване на предмет дослідження; критерії та показники готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю;

удосконалено зміст професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю завдяки оновленню практично-орієнтованої складової дисциплін циклу професійної та практичної підготовки;

подальшого розвитку набули наукові ідеї щодо професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю на основі системного, синергетичного, компетентнісного, інтегративного, задачного та творчого підходів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що створено й упроваджено в процес професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю спеціальності 015 Професійна освіта (економіка) оновленого змісту практично-орієнтованої складової дисциплін циклу професійної та практичної підготовки та відповідного методичного забезпечення: «Вступ до спеціальності», «Економіка підприємства», «Основи інженерно-педагогічної творчості», «Креативні технології навчання», «Економіка та організація інноваційної діяльності».

Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 63–08/343 від 10.03.2020 року), Української інженерно-педагогічної академії (довідка № 106–01/01 від 04.03.2020 року), ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (довідка № 2020/99–01 від 17.01.2020 року), Херсонського державного аграрного університету (довідка № 01/279 від 19.03.2020 року).

Матеріали дослідження можуть бути використані в закладах вищої освіти під час професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю спеціальності 015 Професійна освіта (економіка).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «Науково-дослідна робота в системі підготовки фахівців-педагогів у природничій, технологічній і комп'ютерній галузях» (Бердянськ, 2019), «Фундаментальні та прикладні наукові дослідження: актуальні питання, досягнення та інновації» (Бердянськ, 2020), «Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень» (Луцьк, 2020), «Сучасні виклики та проблеми освіти» (Луцьк, 2020), «Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку» (Київ, 2020), «Актуальні питання науки» (Бердянськ, 2020); *Всеукраїнських*: «Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи» (Запоріжжя, 2020), «Вітчизняна наука: теорія і практика» (Харків, 2020).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дисертації відображено в 14 публікаціях автора, з них: 5 статей у наукових фахових виданнях України з психолого-педагогічних наук, 1 стаття в зарубіжному науковому виданні, 8 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (259 найменувань, з них 6 – іноземними мовами) і додатків (3 на 67 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 302 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладено на 180 сторінках. Роботу ілюстровано 24 таблицями та 2 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та доцільність її наукової розробки; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; схарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про впровадження й апробацію результатів дослідження, відомості про публікації, в яких відображено основні теоретичні положення, висновки дисертаційного дослідження, а також подано його структуру.

У першому розділі «**Теоретичні основи формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності**» розкрито сутність базових понять дослідження та особливості формування готовності

майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності; визначено сутність та структуру готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, схарактеризовано критерії, показники та рівні її вияву; обґрунтовано методологічні підходи і принципи у формуванні готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

На основі аналізу законодавчих та нормативно-правових документів з'ясовано професійні вимоги до майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю, які в основному стосуються інтегративності професійної кваліфікації, функцій інженерно-педагогічної діяльності, умов праці та професійно-важливих якостей. Виявлено, що інтегративний характер професійної кваліфікації зумовлює необхідність формування інтегративної властивості майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю, яка відобразить основні функції, види і завдання професійної діяльності, тобто готовності до професійної діяльності.

Визначено основні функції професійної діяльності інженерів-педагогів економічного профілю: дидактична, розвивально-виховна, методологічна комунікативна, проєктувальна, науково-дослідна, виробничо-технологічна, діагностична, успішність виконання яких залежить від володіння інтегрованими знаннями та вміннями розв'язувати задачі та проблеми як педагогічної, так і економічної діяльності на передбачуваних посадах. Виявлено, що місце працевлаштування та обіймані посади обумовлюють виникнення професійних труднощів інженерів-педагогів економічного профілю, які потребують визначення шляхів їх подолання.

Виокремлено загальні орієнтири організації процесу формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, які ґрунтуються на узагальненні та систематизації науково-теоретичних положень щодо професійної підготовки майбутніх фахівців інженерно-педагогічних спеціальностей (Н. Брюханова, Н. Волкова, Р. Горбатюк, О. Коваленко, В. Масич, В. Хоменко та інші) та фахівців економічного профілю (У. Дудка, Р. Кубанов, Н. Кошелева та інші): цілеспрямоване навчання на основі підходів, вибір яких залежить від очікуваних результатів; оновлення змісту з урахуванням вимог роботодавців; організація психолого-педагогічного супроводу в період професійного становлення; використання методів творчої суб'єкт-суб'єктної взаємодії; урахування ієрархічності всього процесу.

На основі аналізу потреб професійної та економічної освіти (М. Вачевський, І. Демура, Н. Кошелева, Р. Кубанов, В. Мадзігон, Т. Поясок та ін.) уточнено сутність поняття «готовність майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності» та визначено її структурні компоненти (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, емоційно-вольовий).

Базуючись на визначених компонентах готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, виділяємо три критерії: особистісний, змістово-процесуальний та оцінно-регулятивний, кожен з яких є сукупністю кількох показників, які характеризують найбільш суттєві й необхідні

прояви компонентів означеної готовності на творчому, пошуковому, репродуктивному та інтуїтивному рівнях.

Результати констатувального експерименту дозволили виявити поточний стан сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. Отримані дані підтвердили необхідність перегляду традиційної професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю, що виявило потребу в переосмисленні методологічних підходів та їх ролі у формуванні готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності: системного (Н. Брюханова, І. Васильєв, В. Докучаєва та ін.), синергетичного (В. Виненко, С. Клепко, В. Кушнір та ін.), компетентнісного (Н. Бібік, О. Овчарук, О. Пометун та ін.), інтегративного (С. Гончаренко, Р. Гуревич, Л. Дольнікова, І. Козловська та ін.), задачного (Ю. Кравченко, Т. Новацький, Л. Спирін та ін.) та творчого (В. Галузинський, М. Євтух, Н. Кічук, П. Кравчук, С. Омельченко, С. Сисоєва та ін.), зважаючи на особливості професійної діяльності інженера-педагога економічного профілю.

Отже, теоретичними основами формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності є визначена сутність і структура готовності до професійної діяльності та обрані методологічні підходи до обґрунтування та розробки структурно-функціональної моделі.

У другому розділі **«Моделювання процесу формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності»** представлено структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності та психолого-педагогічні умови її реалізації.

На основі аналізу наукової літератури щодо професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів різного профілю (І. Бардус, Н. Брюханова, Н. Волкова, Р. Горбатюк, Т. Калініченко, О. Коваленко, М. Лазарєв, В. Масич, Н. Ничкало, В. Олійник, В. Хоменко та ін.) визначено поняття «формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності».

Теоретично обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності (рис. 1), реалізація якої здійснювалась у три етапи: початковий (адаптація), основний (стабілізація) та завершальний (спеціалізація).

Етап адаптації (I курс) спрямовано на пристосування майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до умов і змісту професійно-освітнього процесу, до нової соціальної ролі, налагодження відносин один з одним і з викладачами. На цьому етапі передбачалося виконання таких завдань: на основі дисципліни «Вступ до спеціальності» розкрити перспективи і шляхи оволодіння обраною спеціальністю; мотивувати до професійної діяльності; забезпечити активне залучення до навчальної, практично-зорієнтованої та самостійної діяльності; виявити потенційні можливості (мотиваційні, операційно-діяльнісні, інтелектуальні, емоційно-вольові); допомогти окреслити мету та завдання власного професійного становлення стосовно очікуваних результатів щодо формування компонентів готовності до професійної діяльності.

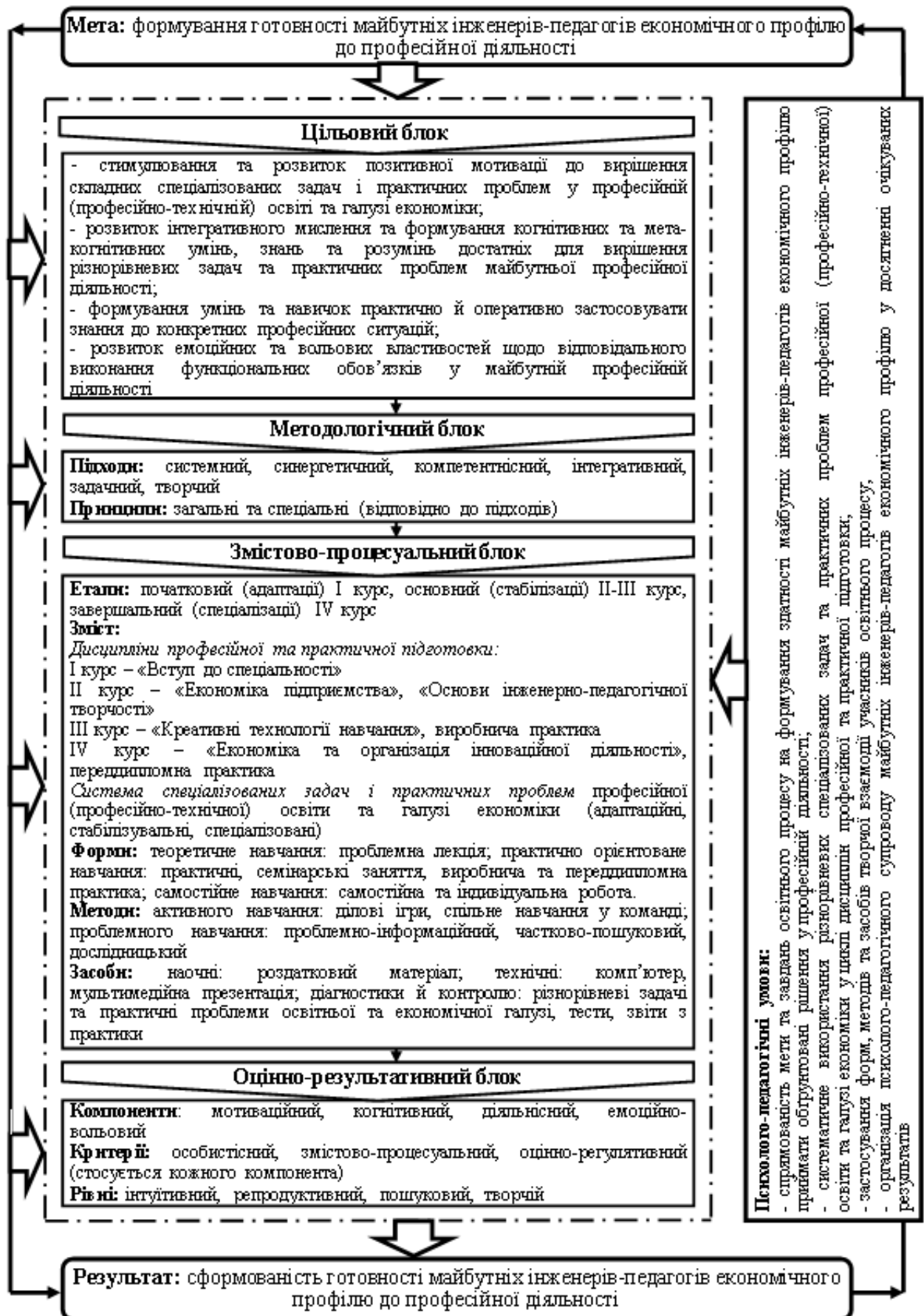

Рис. 1 Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності

Етап стабілізації (II–III курс) зорієнтовано на зміцнення та стійкість сформованості компонентів готовності до професійної діяльності. Завданнями цього етапу передбачалося: мотивувати до професійної діяльності на основі набуття позитивного досвіду; ресурсами навчальних дисциплін «Економіка підприємства», «Основи інженерно-педагогічної творчості», «Креативні технології навчання» формувати готовність до професійної діяльності на основі вирішення різнорівневих задач та практичних проблем у професійній (професійно-технічній) освіті та галузі економіки; під час виробничої практики поглибити професійну підготовку з питань формування компонентів готовності до професійної діяльності та спрямувати зусилля майбутніх інженерів-педагогів на професійний (особистісний) розвиток у процесі вирішення різнорівневих задач та практичних проблем у галузі економіки; здійснювати систематичний контроль та діагностику рівня академічних (особистісних) досягнень очікуваних результатів навчальної, практично зорієнтованої, самостійної діяльності.

Етап спеціалізації (IV курс) зорієнтовано на систематизацію набутих здатностей до вирішення спеціалізованих задач та практичних проблем у професійній (професійно-технічній) освіті та галузі економіки. Завдання цього етапу передбачали забезпечення стійкої професійної спрямованості на основі досягнення очікуваних результатів; сприяння систематизації когнітивних, метакогнітивних, розумових та практичних знань, умінь та навичок професійної діяльності через вивчення дисципліни «Економіка та організація інноваційної діяльності» та залучення майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до активного використання набутого досвіду в дослідницькій діяльності і виконанні завдань переддипломної практики; ресурсами психолого-педагогічного впливу та супроводу сприяти подальшому професійному самовизначенню майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю; здійснення контролю та діагностики рівня академічних (особистісних) досягнень щодо очікуваних результатів навчальної, практично зорієнтованої, самостійної діяльності.

Реалізація психолого-педагогічних умов в освітньому процесі задає алгоритм дій щодо досягнення результатів оволодіння теоретичними знаннями, практично-зорієнтованою та самостійною діяльністю щодо вирішення складних спеціалізованих задач і практичних проблем професійної (професійно-технічної) освіти та галузі економіки шляхом урахування особливостей виконавців діяльності (інженерів-педагогів економічного профілю); механізмів активного розумового процесу; реалізації потенційних можливостей; створення емоційно комфортного клімату; вироблення адекватного емоційно-оцінного ставлення; систематичного моніторингу рівнів сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності та необхідних коригувальних дій.

Особливе значення має впровадження розробленої системи спеціалізованих задач і практичних проблем, які є характерними для професійної (професійно-технічної) освіти та галузі економіки (на прикладі змісту дисциплін професійної та практичної підготовки: «Вступ до спеціальності», «Основи інженерно-педагогічної творчості», «Економіка підприємства», «Креативні технології навчання», «Економіка та організація інноваційної діяльності»).

Отже, проведене дослідження створило науково-теоретичне підґрунтя для екстраполяції розробленої моделі в систему професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка дієвості структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності»** описано організацію та проведення експериментального дослідження з перевірки дієвості структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

Здійснено педагогічний експеримент з перевірки дієвості розробленої структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності на констатувальному, формувальному та контрольному етапах, кожен з яких передбачав розв'язання експериментальних завдань, дотримання та виконання яких допомогло перевірити теоретичні положення дослідження.

Для проведення педагогічного експерименту було відібрано експериментальну та контрольну групи здобувачів вищої освіти за напрямом підготовки 015 Професійна освіта (економіка), загальною кількістю 254 особи. У контрольну групу відібрано 125 осіб, професійна підготовка яких здійснювалася на основі традиційно сформованої практики. В експериментальну групу ввійшли 129 осіб, професійна підготовка яких здійснювалася з упровадженням розробленої моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності.

У процесі педагогічного експерименту здійснювалася порівняльна характеристика формування компонентів готовності до професійної діяльності за особистісним, змістовно-процесуальним та оцінно-регулятивним критеріями за допомогою таких методів дослідження: мотиваційний компонент – методика вивчення мотивації професійної кар'єри (за Е. Шейном), тест «Мотивація досягнення успіху» (за Ю. Орловим), тест «Мотивація професійної діяльності» (за К. Замфір в модифікації А. Реана), метод незакінчених речень; когнітивний компонент – короткий орієнтовний тест (за В. Бузиним та Е. Вандерліком), метод аналізу продуктів діяльності (комплексний опитувальник), шкала самооцінки метакогнітивної поведінки (Д. Лакоста адаптація А. Карпова); діяльнісний компонент – тест «Креативність» (за Н. Вишняковою); метод аналізу продуктів діяльності (вирішення різнорівневих спеціалізованих задач і практичних проблем освітньої та економічної галузі); методика діагностики рівня розвитку рефлексивності (за А. Карповим та В. Пономарьовою); емоційно-вольовий компонент – методика на визначення рівня емоційного інтелекту (за Н. Холлом); методика дослідження вольової саморегуляції (за А. Зверковим та Є. Ейдманом); тест «Наскільки Ви рішуча людина».

За результатами констатувального експерименту встановлено фактичний стан і рівень досліджуваних характеристик майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю, що підтвердило необхідність запровадження відповідних психолого-педагогічних умов і навчально-методичного забезпечення з таким розподілом акцентів згідно з компонентами готовності до професійної діяльності: мотиваційний

компонент – стимулювання та розвиток позитивної мотивації до вирішення складних спеціалізованих задач і практичних проблем у професійній (професійно-технічній) освіті та галузі економіки; когнітивний компонент – розвиток інтегративного мислення та формування когнітивних та мета-когнітивних умінь, знань та розумінь достатніх для вирішення різнорівневих задач і практичних проблем майбутньої професійної діяльності; діяльнісний компонент – формування вмінь і навичок практично й оперативно застосовувати знання до конкретних професійних ситуацій; емоційно-вольовий компонент – розвиток емоційних та вольових властивостей щодо відповідального виконання функціональних обов’язків у майбутній професійній діяльності.

Отримані експериментальні дані щодо позитивних зрушень у сформованості компонентів готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності дають підстави стверджувати про дієвість розробленої моделі. Узагальнено динаміку рівня сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності (%)

Рівень готовності	На початок експерименту				На кінець експерименту			
	КГ=125		ЕГ=129		КГ=125		ЕГ=129	
Інтуїтивний	35	28,0	37	28,68	23	18,4 (-9,6)	15	11,63 (-17,05)
Репродуктивний	61	48,8	64	49,61	51	40,8 (-8,0)	36	27,91 (-21,7)
Пошуковий	21	16,8	22	17,06	37	29,6 (+12,8)	57	44,19 (+27,13)
Творчий	8	6,4	6	4,65	14	11,2 (+4,8)	21	16,27 (+11,62)

Аналіз експериментальних даних засвідчив якісні зміни на інтуїтивному та репродуктивному рівнях сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, що зумовлені зменшенням кількості здобувачів вищої освіти цих категорій упродовж педагогічного експерименту в КГ (на 9,6 % і 8,0 % відповідно) та ЕГ (на 17,05 % і 21,7 % відповідно). Пошуковий і творчий рівні сформованості означеної готовності також продемонстрували позитивні якісні зміни: збільшення кількості здобувачів вищої освіти у КГ (на 12,8 % і 4,8 % відповідно) та ЕГ (на 27,13 % і 11,62 % відповідно). Отримані результати підтверджено використанням методів математичної статистики, зокрема розрахунку непараметричного критерію Пірсона – χ^2 та t-критерію Стюдента. Значення критерію Пірсона $\chi_{\text{експ.}}^2 > \chi_{\text{крит.}}^2$ ($16 > 7,8$) при рівні значущості $p=0,05$ свідчить про вплив структурно-функціональної моделі на формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. Значення t-критерію Стюдента $t_{\text{розрах.}}=7,85$ ($t_{\text{табл.}} < t_{\text{розрах.}}$ ($1,7033 < 7,85$)) свідчить про відмінність рівня сформованості готовності до професійної діяльності експериментальної й контрольної груп з імовірністю 95%.

Графічно динаміка якісних змін сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю впродовж педагогічного експерименту представлена на рис. 2.

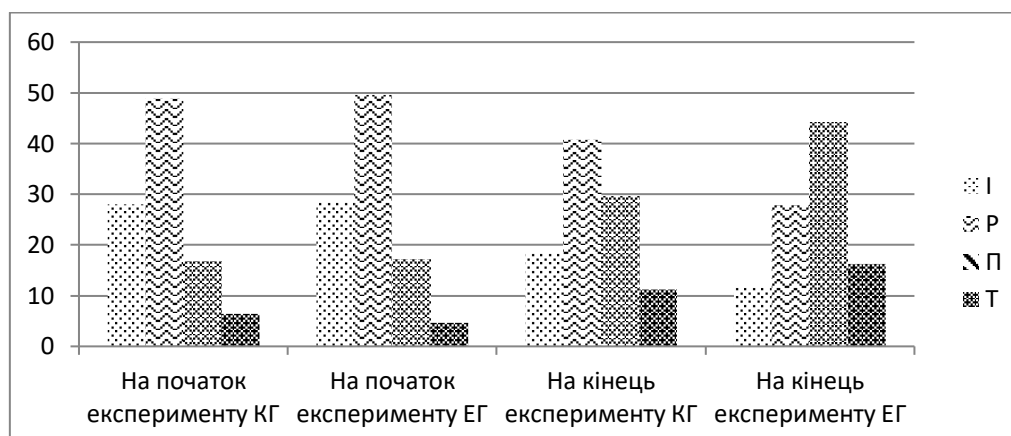

Рис. 2 Динаміка якісних змін сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності контрольної та експериментальної груп

Отже, за всіма параметрами відбулися статистично достовірні зміни рівнів сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, що дає підставу зробити висновок про дієвість розробленої структурно-функціональної моделі, зокрема запропонованих психолого-педагогічних умов, оновленого змісту, форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано розв'язання наукової проблеми формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, яка виявляється в обґрунтуванні, розробці й експериментальній перевірці структурно-функціональної моделі цього процесу. Результати дослідження засвідчили досягнення мети, розв'язання визначених завдань і дали змогу сформулювати такі висновки.

1. На основі аналізу сучасної теорії та практики розкрито сутність базових понять дослідження («готовність», «готовність до професійної діяльності», «готовність майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності»). Зокрема, уперше визначено зміст поняття «формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності» як комплекс психолого-педагогічних впливів, здійснюваних в освітньому процесі закладу вищої освіти, за яких здобувачі вищої освіти набувають стійкого стану налаштованості на успішне розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у професійній освіті та галузі економіки.

Уточнено поняття «готовність майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності» як стійкий стан налаштованості на успішне розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем в професійній освіті та галузі економіки, яка ґрунтується на мобілізації потенційних можливостей

(мотиваційних, операційно-діяльнісних, інтелектуальних, емоційно-вольових) і досвіду, з метою отримання очікуваного результату та подальшого особистого розвитку в змінних умовах.

2. Виокремлено такі структурні компоненти готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності: мотиваційний (потреба успішно вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній (професійно-технічній) освіті та галузі економіки, інтерес до процесу їх вирішення та стійке прагнення досягти успіху в професійній діяльності); когнітивний (відповідність психофізіологічних особливостей професійним вимогам (властивості інтегративного мислення); розуміння складних спеціалізованих задач і практичних проблем у професійній освіті та галузі економіки, оцінка їх значущості, знання способів їх вирішення; метакогнітивні знання (знання про особисті стратегії навчання), метакогнітивна оцінка (судження про свої розумові можливості й обмеження, їхня необхідність у конкретній ситуації), метакогнітивна регуляція (модифікації власного мислення)); діяльнісний (відповідність психофізіологічних особливостей професійним вимогам (властивості інтегративного мислення), уміння формулювати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті та галузі економіки й застосовувати дієві методи для їх вирішення (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), самооцінка та самоконтроль власної діяльності); емоційно-вольовий (усвідомлення власних емоційно-вольових можливостей; мобілізація сил під час вирішення складних спеціалізованих задач і практичних проблем у професійній освіті та галузі економіки в змінних умовах праці; відповідальність за прийняття професійних рішень, уміння управляти діями, необхідними для виконання професійних обов'язків; самоконтроль і вдосконалення власної емоційно-вольової сфери).

Базуючись на визначених компонентах готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, виділяємо три критерії: особистісний (наявність і рівень розвитку особистісних складових, що відповідають вимогам професійної діяльності), змістово-процесуальний (наявність і рівень сформованості знань, розумінь і здатностей здійснення професійної діяльності), оцінно-регулятивний (наявність і рівень професійної рефлексії). При цьому кожен критерій є сукупністю кількох показників, які характеризують найбільш суттєві прояви компонентів означеної готовності.

3. Теоретично обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, яка складається з цільового, методологічного, змістово-процесуального та оцінно-результативного блоків; забезпечує результат, яким є сформована готовність майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності; передбачає запровадження оновленого змісту, форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання; реалізується завдяки створенню психолого-педагогічних умов.

4. Визначено та теоретично обґрунтовано психолого-педагогічні умови формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності: спрямованість мети та завдань освітнього процесу на

формування здатності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю приймати обґрунтовані рішення в професійній діяльності; систематичне використання різнорівневих спеціалізованих задач і практичних проблем професійної (професійно-технічної) освіти та галузі економіки в циклі дисциплін професійної та практичної підготовки; застосування форм, методів і засобів творчої взаємодії учасників освітнього процесу; організація психолого-педагогічного супроводу майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю в досягненні очікуваних результатів, які виконують роль каталізатора формування готовності до професійної діяльності та детермінують її результати, об'єктивно забезпечуючи можливість їх досягнення.

5. Проаналізовано експериментальні дані, що засвідчили якісні зміни в рівнях сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності: зменшення кількості здобувачів освіти на інтуїтивному та репродуктивному рівнях в КГ (на 9,6 % і 8,0 % відповідно) та ЕГ (на 17,05 % і 21,7 % відповідно); збільшення кількості здобувачів освіти на пошуковому та творчому рівнях КГ (на 12,8 % і 4,8 % відповідно) та ЕГ (на 27,13 % і 11,62 % відповідно), що підтверджено використанням методів математичної статистики, зокрема розрахунку непараметричного критерію Пірсона – χ^2 та t-критерію Стьюдента.

Викладені в дисертації результати дослідження і висновки не претендують на остаточне й вичерпне розв'язання проблеми формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. Перспективи подальших розробок убачаємо у вивченні шляхів формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності засобами акмеологічного підходу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Дудукалова О. С. Методологічні підходи формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Бердянськ : БДПУ, 2020. Вип. 1. С. 248–257.

2. Дудукалова О. С. Перевірка дієвості моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 68, Том 1. С. 244–248.

3. Дудукалова О. С. Сутність та структура готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка*. Серія педагогічна. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ ім. І. Огієнка, 2016. Вип. 22. С. 138–140.

4. Дудукалова О. С. Особливості педагогічної практики майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. Педагогічні науки : зб. наук. пр. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. №3 (50). С. 66–69.

5. Дудукалова О. С. Особливості професійної діяльності інженера-педагога економічного профілю. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Педагогічні науки : зб. наук. пр. Бердянськ : БДПУ, 2015. Вип.2. С. 67–71.

Статті в наукових іноземних виданнях

6. Дудукалова О. С. Модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. Budapest, 2020. VIII (88), Issue: 220. P.13–16.

Матеріали науково-практичних конференцій, тези доповідей

7. Дудукалова О. С. Перевірка сформованості діяльнісного компонента готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. *Актуальні питання науки* : матеріали I міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Бердянськ, 30 квіт. 2020 р. Бердянськ : БДПУ, 2020. С. 108–110.

8. Дудукалова О. С. Моніторинг сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. *Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 24–25 квіт. 2020 р. Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2020. С. 23–27.

9. Дудукалова О. С. Етапи формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. *Сучасні виклики та проблеми освіти* : матеріали XLIII міжнар. інтернет-конф., м. Луцьк, 20 квіт. 2020 р. Луцьк : Наука та практика, 2020. С. 19–23.

10. Дудукалова О. С. Психолого-педагогічні умови формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. *Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень* : матеріали міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 10 квіт. 2020 р. Луцьк : Міжнародний центр наукових досліджень, 2020. С. 82–87.

11. Дудукалова О. С. Сучасні вимоги до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю. *Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи* : матеріали I всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 10 квіт. 2020 р. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2020. С. 36–39.

12. Дудукалова О. С. Роль когнітивного компоненту у структурі готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. *Фундаментальні та прикладні наукові дослідження: актуальні питання, досягнення та інновації* : матеріали I міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Бердянськ, 27 берез. 2020 р. Бердянськ : БДПУ, 2020. С. 78–81.

13. Дудукалова О. С. Взаємозв'язок готовності до професійної діяльності та інтегральної компетентності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю. *Вітчизняна наука: теорія і практика* : матеріали IX всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 13-14 берез. 2020 р., Харків : НІ «ЦНТ», 2020. С. 27–30.

14. Дудукалова О. С. Підготовка майбутніх фахівців економічного профілю в умовах євроінтеграції. *Науково-дослідна робота в системі підготовки фахівців*

педагогів у природничій, технологічній і комп'ютерній галузях : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 19–20 верес. 2019 р. Бердянськ : БДПУ, 2019. С. 327–328.

АНОТАЦІЇ

Дудукалова О. С. Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Бердянський державний педагогічний університет. – Бердянськ, 2020.

У дослідженні теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, яка складається з цільового, методологічного, змістово-процесуального та оцінно-результативного блоків; забезпечує результат, яким є сформована готовність майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності; передбачає поетапне запровадження оновленого змісту, форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання; реалізується завдяки створенню психолого-педагогічних умов (спрямованість мети та завдань освітнього процесу на формування здатності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності; систематичне використання різнорівневих спеціалізованих задач і практичних проблем професійної (професійно-технічної) освіти та галузі економіки в циклі дисциплін професійної та практичної підготовки; застосування форм, методів та засобів творчої взаємодії учасників освітнього процесу; організація психолого-педагогічного супроводу майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю в досягненні очікуваних результатів). Визначено зміст поняття «формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності».

Створено та впроваджено в процес професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю спеціальності 015 Професійна освіта (економіка) оновленого змісту практично-орієнтованої складової дисциплін циклу професійної та практичної підготовки та відповідного методичного забезпечення: «Вступ до спеціальності», «Економіка підприємства», «Основи інженерно-педагогічної творчості», «Креативні технології навчання», «Економіка та організація інноваційної діяльності», виробничої та переддипломної практики.

Ключові слова: формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного

профілю до професійної діяльності, психолого-педагогічні умови реалізації структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, компоненти, критерії, рівні сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

Dudukalova Oleksandra Serhiivna. The formation of the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity. – Qualification Scientific Thesis Copyright.

A thesis submitted for the degree of Candidate of Science in Pedagogy. Speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education – Berdiansk State Pedagogical University; Ministry of Education and Science of Ukraine. – Berdiansk, 2020.

In the dissertation

for the first time there have been theoretically grounded, worked out and experimentally verified the structurally-functional model of the formation of the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity which consists of target, methodological, content-procedural and evaluative-efficient blocks; it provides the result which is formed the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity; it foresees the phased implementation of the updated content, it forms the organization of the educational process methods and means of teaching; the model which is realized thanks to the creation of psychological and pedagogical conditions (orientation of the aim and tasks of the educational process on the formation of the ability of future economic profile engineers-teachers to make founded decisions in professional activity; systematic using the multilevel special tasks and practical problems of professional (professional and technical) education and economic fields in the cycle of disciplines of professional and practical training; using forms, methods and meanings of creative interaction of the educational process' participants; the organization of psychological and pedagogical support of future economic profile engineers-teachers in achieving the expected results); there have been defined the content of the notion “formation of the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity”.

there have been clarified the notion “readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity”, interpretation of which is oriented on the subject of the research; criteria and indexes of the readiness of future economic profile engineers-teachers;

there have been improved the content of the professional training of future economic profile engineers-teachers thanks to renewal the practically oriented part of the disciplines of the cycle of professional and practical training;

The scientific ideas as for professional training of future economic profile engineers-teachers on the basis of systematic, synergetic, competence, integrative, task and creative approaches have got *further development*.

On the basis of the analysis of modern theory and practice there have been revealed the essence of the base notions of the research (“readiness”, “readiness to professional activity”, “readiness of future engineers-teachers to professional activity”). For the first

time there have been defined the content of the notion “formation of the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity” – it is a complex of psychological and pedagogical influences taking place in the educational process of the establishment of higher education, thanks to which applicants of higher education have a good opportunity to solve complex specialized tasks and practical problems in professional education and economic field.

There have been clarified the notion “readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity” as a steady state of attitude to successful solving complex specialized tasks and practical problem in professional education and economic field, which is grounded on mobilization of potential possibilities (motivational, operational and activity, intellectual, emotionally strong-willed) and experience, with the aim of getting the expected result and further personality development in variable conditions.

There have been highlighted such structural components of the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity: motivational (need successfully to solve complex specialized tasks and practical problem in professional (professional and technical) education and economic field, the interest to the process of their solving and steady aspiration to achieve success in professional activity); cognitive (compliance of psychophysiological features with professional requirements (properties of integrative thinking); understanding of complex specialized tasks and practical problems in the professional education and economic field, evaluation of their significance, knowledge ways of their solving; metacognitive knowledge (knowledge about personal strategies of teaching), metacognitive evaluation (judgments about mind abilities and restrictions, their necessity in the concrete situation), metacognitive regulation (modifications of own thinking)); activity (compliance of psychophysiological features with professional requirements (properties of integrative thinking), ability to formulate complex specialized tasks and practical problems in professional education and economic field and to use active methods for their solving (practical and operative using of knowledge to concrete situations), self-estimation and self-control of own activity); emotional and strong-willed (awareness of own emotional strong-willed possibilities; mobilization of forces during solving the complex specialized tasks and practical problems in professional education and economic field in variable conditions of work; responsibility for making professional decisions, ability to manage actions which are necessary for performance of professional duties; self-control and improvement of emotionally strong-willed sphere).

Based on definite components of the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity there have been defined three criteria: personality (availability and level of the development of personality parts that correspond the requirements of professional activity), content and procedural (availability and level of formation of knowledge, understanding and abilities of realization of professional activity), evaluative and regulative (availability and level of professional reflection). Every criterion is an aggregate of some indexes which characterize the more substantial and necessary manifestations of components of marked readiness on creative, search, reproductive and intuitive levels.

There have been theoretically grounded and worked out the structural and functional model of formation the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity.

The content of the *target block* of the structural and functional model contains the purpose, which is in formation of the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity. According to the purpose there have been defined tasks which provide the stimulation and development of positive motivation to the solving complex specialized tasks and practical problems in professional (professional and technical) education and economic field; the development of integrative thinking and forming of cognitive and purpose-cognitive skills, knowledge and understanding sufficient for solving the multilevel tasks and practical problems of future professional activity; forming of skills and abilities to use practically and promptly knowledge to concrete professional situations; development of emotional and strong-willed properties as for responsible performance of functional duties in modern professional activity.

Methodological block reflects approaches and principles of formation the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity: conceptual (systematic, synergetic, competence) and specific (integrative, task and creative).

The content-procedural block consists of three stages of the process of formation the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity (primary – adaptation, main – stabilization, final - specialization), which are realized by updating the content of disciplines of the circle of professional and practical training (“Introduction to the specialty”, “Economic of enterprises”, “Basics of engineering and pedagogical creation”, “Creative teaching technologies”, “Economics and organization of innovative activity”), and also using other forms of organization of the educational process (theoretical teaching: problem lesson; practically oriented teaching: practical lessons, seminars, internship and undergraduate practice; independent study: independent and individual work), methods (active teaching: business games, common group teaching; problem teaching: problem-information, partially-search, research) and means (visual: handout; technical: computer, multimedia presentation; diagnostics and control: multilevel tasks and practical problems of the educational and economic field, tests, practice reports).

Besides, there have been defined the fullness of practically-oriented content of disciplines of the circle of professional and practical training at the expense of the development system of specialized tasks and practical problems of epy professional (professional and technical) education and economic field (adaptation, stabilized, specialized).

The quality of formation the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity depends on realization of psychological and pedagogical conditions (orientation of the target and tasks of the educational process on formation the ability of future economic profile engineers-teachers to make decisions in the professional activity; systematic using the multilevel specialized tasks and practical problems of professional (professional and technical) education and economic field in the circle of disciplines of professional and practical training; using forms, methods and means of the creative interaction of the participants of the educational process; organization of

psychological and pedagogical support of future economic profile engineers-teachers in achieving of expected results).

The diagnostic block of the model determines the checking levels of the formation the readiness of future economic profile engineers-teachers according to personality, content-procedural and estimative-regulative criteria, that concerns each components (motivational, cognitive, activity, emotional-strong willed) of this readiness.

Realization of the structural and functional model of formation the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity carried out in three stages: primary (adaptations), the main (stabilizations) and final (specializations).

The stage of adaptation (I course) is aimed at adaptation of future economic profile engineers-teachers to conditions and content of the professional and educational process, to the new social role, establishing relationship with each other and with teachers.

The stage of stabilization (II–III courses) is oriented on strengthening the formation of components of the readiness to professional activity.

The stage of stabilization (IV course) is oriented on the systematization of acquired abilities to solving the specialized tasks and practical problems in professional (professional and technical) education and economic field.

There have been analyzed the experimental data which presented the qualitative changes in levels of formation the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity: decrease of quantity of applicants of education on the intuitive and reproductive levels in CG (9,6 % and 8,0 % accordingly) and EG (17,05 % i 21,7 % accordingly); increase of quality of applicants of education on search and creative levels CG (на 12,8 % i 4,8 % accordingly) and EG (на 27,13 % i 11,62 % accordingly), that have been confirmed by using of methods of mathematic statistics, in particular calculation of nonparametric Pearson criterion – χ^2 and t- Student criterion.

The practical meaning of results of the research is that there have been created and introduced in the process of professional training of future economic profile engineers-teachers of the specialty 015 Professional education (economics) updated content of the practical oriented part of the disciplines of the cycle of professional and practical training and corresponding methodical support: “Introduction to the specialty”, “Economic of enterprises”, “Basics of engineering and pedagogical creation”, “Creative teaching technologies”, “Economics and organization of innovative activity”, internship and undergraduate practice.

Key words: formation of the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity, structural and functional model of formation the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity, psychological and pedagogical conditions of the realization of the structural and functional model of formation the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity, components, criteria, levels of formation the readiness of future economic profile engineers-teachers to professional activity.

Підписано до друку **03.07.2020 р.**
Гарнітура «Times New Roman». Формат 60x84/16. Папір офсет.
Друк – оперативний. Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,1
Тираж 100 прим. Зам. № 1141

Друк ПП Скребейко П.В.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виробників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1509 від 26.09.2003 р.
м. Мелітополь, вул. М. Грушевського, 5
тел.: 097-930-42-50